

ŚWIATOWIT

ROCZNIK

POŚWIĘCONY ARCHEOLOGII PRZEDDZIEJOWEJ

I BADANIOM

pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej

WYDAWANY STARANIEM

ERAZMA MAJEWSKIEGO.

Tom I. — 1899.

(57 ilustracji w tekście i XI tablic).

WARSZAWA.

Skład Główny w Księgarni E. Wendego i S-ki, Krak.-Przedmieście № 9.

—
1899.

ŚWIATOWIT

ANNUAL OF THE INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
OF THE UNIVERSITY OF WARSAW

VOL. XI–XII (LII–LIII)

(2013–2014)

FASCICLE B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL
ARCHAEOLOGY.
ARCHAEOLOGY OF POLAND

WARSAW 2018

ŚWIATOWIT

ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

TOM XI-XII (LII-LIII)

(2013-2014)

FASCYKUŁ B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA
I ŚREDNIOWIECZNA.
ARCHEOLOGIA POLSKI

WARSZAWA 2018

Redaktor naczelny Wydawnictw Instytutu Archeologii UW:
Krzysztof Jakubiak

ŚWIATOWIT
ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Redaktor: Franciszek M. Stępnowski (f.stepniowski@uw.edu.pl)
Sekretarz redakcji: Andrzej Maciałowicz (amacialowicz@uw.edu.pl)
Współpraca redakcyjna: Ludwika Jończyk

Rada redakcyjna:

Włodzimierz Godlewski (Przewodniczący)
Elżbieta Jastrzębowska
Joanna Kalaga
Wojciech Nowakowski
Tadeusz Sarnowski
Tomasz Scholl
Karol Szymczak

All rights reserved

© 2018 Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

ISSN 0082-044X

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład: Jan Żabko-Potopowicz
Druk: Totem.com.pl, ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Adres redakcji: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego,
Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Contents

Spis treści

Fascykuł B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA I ŚREDNIOWIECZNA. ARCHEOLOGIA POLSKI

Fascicle B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL ARCHAEOLOGY. ARCHAEOLOGY OF POLAND

Studia i materiały

Jacek Lech

- Z DZIEJÓW BADAŃ NEOLITU W POLSCE:
ANNA KULCZYCKA-LECIEJEWICZOWA (1934–2011) 9
- Anna Kulczycka-Leciejewiczowa (1934–2011):
From the History of Studies on the Neolithic in Poland 51

Marta Osypińska, Joanna Piątkowska-Małecka

- HODOWLA I ŁOWIECTWO WŚRÓD SPOŁECZNOŚCI
ZAMIESZKUJĄCYCH WIELOKULTUROWĄ OSADĘ W BODZI (ST. 1)..... 55
- Breeding and Hunting among the Communities Inhabiting
the Multicultural Settlement at Bodzia (Site 1)..... 85

Agnieszka Jarzec

- MATERIAŁY KULTURY ŁUŻYCKIEJ ZE STANOWISKA 4
W MAGNUSZEWIE MAŁYM, POW. MAKOWSKI 87
- Archaeological Relics of the Lusatian Culture from Site 4
in Magnuszew Mały, the Maków District 114

Przemysław Dulęba

- O POŻYTKU Z KWERENDY ARCHIWALNEJ. PRZYKŁAD ODKRYĆ
ZWIĄZANYCH Z KULTURĄ LATEŃSKĄ Z OBSZARU GÓRNEGO ŚLĄSKA 117
- On the Benefits of Archival Research. An Example of Discoveries
Related to the La Tène Culture from Upper Silesia 135

Ростислав Терпиловский, Геннадий Жаров

ДРУЖИННЫЙ МОГИЛЬНИК ПОЗДНЕГО ПРЕДРИМСКОГО ВРЕМЕНИ НА СЕЙМЕ.....	137
WARRIOR CEMETERY FROM THE LATE PRE-ROMAN PERIOD ON THE RIVER SEYM	150
Cmentarzysko wojowników z młodszego okresu przedrzymskiego nad rzeką Sejm.....	155

Iwona Kowalczyk-Mizerakowska

BOGATY GRÓB WOJOWNIKA Z SANDOMIERZA-KRAKÓWKI W KONTEKŚCIE ŚWIĘTOKRZYSKIEGO CENTRUM HUTNICZEGO	157
Rich Warrior's Grave from Sandomierz-Krakówka Considered in the Context of the Świętokrzyskie Metallurgic Centre	171

Agata Chilińska-Früboes

PRZEDWOJENNE ZNALEZISKA RZYMSKICH ZAPINEK KABŁĄKOWYCH DATOWANYCH NA WCZESNY OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH Z OBSZARU KULTURY DOLLKEIM-KOVROVO	173
Pre-war Finds of Imported Roman Bow Brooches Dated to the Early Roman Period Found at the Area of the Dollkeim-Kovrovo Culture	202

Joanna Piątkowska-Małecka, Teresa Tomek

SSAKI I PTAKI W GOSPODARCE LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ WCZESNOŚREDNIOWIECZNY ZESPÓŁ OSADNICZY W KULCZYNI-KOLONII (ST. 8), POW. WŁODAWSKI	205
Mammals and Birds in the Economy of the Inhabitants of the Early Medieval Settlement Complex in Kulczyn-Kolonia (Site 8), the Włodawa District	221

Róża Paszkowska

WSTĘPNE WYNIKI ANALIZY ARCHEOZOOLOGICZNEJ ZABYTEKÓW Z KOŚCI I POROŻA Z WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO RADOMIA, STANOWISKA 1 I 2	223
Preliminary Results of an Archaeozoological Analysis of Artefacts Made of Bone and Antlers from Early Medieval Radom, Sites 1 and 2.....	241

Jerzy Sikora, Piotr Kittel, Piotr Wroniecki

W POSZUKIWANIU MILENIJNEGO MIRAŻU. NOWE BADANIA GRODZISKA W ROZPRZY (POW. PIOTRKOWSKI, WOJ. ŁÓDZKIE)	243
In Search of a Millennial Mirage. New Investigation of the Stronghold in Rozprza (Piotrków District, Łódzkie Voivodeship)	269

Sławomir Wadył

WCZESNOŚREDNIOWIECZNE KLAMRY HACZYKOWATE Z ZIEM PRUSKICH. KLAMRY DO PASA, BŁYSTKI CZY ZAPINKI?.....	271
Belt Buckles, Fishing Lures, or Brooches? Early Medieval Hook Buckles from Prussia	284

Andrzej Buko

NAJSTARSZA FAZA REZYDENCJI DANIELA ROMANOWICZA NA GÓRZE KATEDRALNEJ W CHEŁMIE: PYTANIA I HIPOTEZY	285
The Oldest Phase of the Daniel Romanovich's Residence on the Cathedral Hill in Chełm: Questions and Hypotheses	301

Dominik Chudzik

MUROWANA ARCHITEKTURA SAKRALNA ZIEMI HALICKIEJ OD XIII DO POCZĄTKU XIV WIEKU	303
Brick-Built Sacred Architecture in the Halych Land since the 13 th until the Early 14 th Century	325

Anna Kubica-Grygiel

PÓŹNOŚREDNIOWIECZNE SZCZĄTKI LUDZKIE ODKRYTE W OBRĘBIE KOŚCIOŁA I KLASZTORU OO. DOMINIKANÓW W KRAKOWIE.....	327
Late Medieval Human Remains Discovered within the Dominican Church and Monastery in Kraków.....	337

Wydarzenia

Monika Rekowska

UROCZYSTOŚĆ W KOZIENICACH KU CZCI PROFESORA TOMASZA MIKOCKIEGO	341
--	-----

Kronika wykopalisk

Paweł Szymański

CZERWONY DWÓR, ST. XXI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W LATACH 2013–2014	349
Czerwony Dwór, Site XXI, the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Excavations in 2013–2014	357

Artur Brzoška, Magdalena Nowakowska

W POSZUKIWANIU ŚLADÓW WALK PARTYZANCKICH POWOJENNEGO PODZIEMIA NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO („ŻOŁNIERZY WYKLĘTYCH”). BADANIA PODWODNE JEZIORA BROŻANE NA TERENIE PUSZCZY AUGUSTOWSKIEJ W 2013 ROKU	359
Searching for Traces of Guerrilla Warfare of the Post-War Anti-Communist Underground (‘Cursed Soldiers’). Underwater Exploration of the Brożane Lake in the Augustów Primeval Forest in 2013.....	363

Adam Cieśliński, Andrzej Kasprzak, Zbigniew Stasiak

NOWY ŁOWICZ, ST. 2, WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE. BADANIA W LATACH 2013–2014	365
Nowy Łowicz, Fst. 2, Woiwodschaft Westpommern. Ausgrabungen 2013–2014	371

Władysława Roszyk

PETRYKOZY, ST. 3, WOJ. MAZOWIECKIE. BADANIA W ROKU 2014.....	375
Petrykozy, Site 3, the Mazowieckie Voivodeship. Excavations in 2014	379

Karolina Blusiewicz

PUCK (DZIAŁKA NR 148/1), WOJ. POMORSKIE. BADANIA W ROKU 2014	381
Puck (Plot no. 148/1), the Pomorskie Voivodeship. Excavations in 2014	386

Michał Starski

PUCK, STARY RYNEK 13 I 14, WOJ. POMORSKIE. BADANIA W LATACH 2013–2014	389
Puck, 13 and 14 Stary Rynek Street, the Pomorskie Voivodeship. Excavations in 2013–2014	395

MONIKA REKOWSKA

UROCZYSTOŚĆ W KOZIENICACH KU CZCI PROFESORA TOMASZA MIKOCKIEGO

Sesja sprawozdawcza Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, która odbyła się w dniach 3–6 grudnia 2013 r., rozpoczęła się w niecodzienny sposób. Jej pierwszy dzień był poświęcony pamięci Profesora Tomasza Mikockiego (1954–2007), wybitnego archeologa klasycznego i wieloletniego dyrektora IA UW, co związane było

z ceremonią nadania imienia Profesora Muzeum Regionalnemu w Kozienicach, jego rodzinnym mieście (**Ryc. 1**). Właściwą uroczystość poprzedziła przedpołudniowa sesja naukowa w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego, podczas której swoje wystąpienia przedstawiali najbliżsi współpracownicy i uczniowie Profesora (**Ryc. 2**). W przerwie obrad

Ryc. 1. Muzeum Regionalne w Kozienicach im. Prof. Tomasza Mikockiego (fot. S. Lenarczyk).

Ryc. 2. Sesja poświęcona Prof. Tomaszowi Mikockiemu (fot. M. Bogacki).

Ryc. 3. Odślonienie pamiątkowej tablicy (od lewej: Wojciech Nowakowski, Antoni Mikocki, Julia Mikocka, Małgorzata Bebelska) (fot. M. Bogacki).

delegacja IA UW oraz inni uczestnicy konferencji złożyli kwiaty na grobie Profesora na miejscowym cmentarzu.

Główna część uroczystości odbyła się po południu w muzeum, przy udziale przedstawicieli władz kozienickich: zastępczyni burmistrza – Małgorzaty Bebelskiej, starosty powiatu kozienickiego – Janusza Stąpóra oraz przewodniczącego Rady Miejskiej w Kozienicach – Mariusza Prawdy, a także rodziny Profesora, dyrekcji IA UW oraz koleżanek i kolegów z Instytutu. O Profesorze Mikockim, jego osiągnięciach i zasługach dla polskiej archeologii mówili: dyrektor IA UW – prof. Wojciech Nowakowski oraz dr Monika Rekowska. Kilka słów o bardziej prywatnym charakterze dodała siostra Profesora Mikockiego, Ewa Jarosz. Po odczytaniu uchwały o nadaniu muzeum Jego imienia, mgr Julia Mikocka i Antoni Mikocki, dzieci Pro-

fesora, odślonili tablicę pamiątkową poświęconą patronowi (Ryc. 3).

W trakcie uroczystości podpisano umowę pomiędzy IA UW a Gminą Kozienice, dotyczącą współpracy badawczo-dydaktycznej, m.in. planowanych badań archeologicznych tego regionu, a w muzeum otwarto wystawę „Palmyra – oaza wyobraźni” (kurator: mgr Marcin Wagner). Na koniec spotkania dyrektor IA UW, prof. Wojciech Nowakowski, zaprezentował książkę wydaną ku czci Profesora Mikockiego (*Et in Arcadia ego. Studia memoriae professoris Thomae Mikocki dicata*, pod redakcją W. Dobrowolskiego i T. Płóciennika, Warszawa 2013), którą wręczył Krzysztofowi Reczce, dyrektorowi muzeum, oraz przedstawicielom władz miasta i powiatu, reprezentowanym przez Małgorzatę Bebelską i Janusza Stąpóra (Ryc. 4).

Ryc. 4. Ceremonia w muzeum (na pierwszym planie, od lewej: Elwira Kozłowska, Wojciech Nowakowski, Małgorzata Bebelska, Józef Grzegorz Małaśnicki, Janusz Stąpór, Tomasz Płóciennik, Tomasz Derda) (fot. M. Bogacki).

***Laudatio* na okoliczność nadania Muzeum w Kozienicach imienia Tomasza Mikockiego w dniu 3 grudnia 2013**

Szanowni Państwo, Dostojni Goście, Panie Starosto, Koleżanki i Koledzy.

Jako jedna z pierwszych magistrantek i pierwsza doktorantka Profesora Mikockiego, z treścią, ale z wielką radością przyjął na siebie zaszczyt wygłoszenia kilku słów na temat mojego Mistrza i Przyjaciela. Profesor Tomasz Mikocki, bohater dzisiejszej uroczystości, był nietuzinkowym człowiekiem, otwartym, odważnym i samodzielnym w sądach. Łączył w sobie przymioty znakomitego naukowca, doskonałego organizatora i dobrego dydaktyka. Był tytanem pracy, a jednocześnie wrażliwym na piękno esteta i wielkim miłośnikiem życia. Nie sposób w kilku zdaniach przedstawić tak złożonej i barwnej postaci, a zatem podzielę się z Państwem tylko garścią faktów i refleksji.

Od początku swojej drogi naukowej Tomasz Mikocki związany był z Uniwersytetem Warszawskim. Własnemu intelektowi, ogromnej pracowitości, szerokim horyzontom badawczym, znajomości języków obcych zawdzięczał dynamiczną karierę uniwersytecką. Podwójne magisterium – z archeologii i historii sztuki, doktorat, habilitacja w ciągu dziewięciu lat, to wszystko doprowadziło Go do otrzymania nominacji profesorskiej w wieku zaledwie czterdziestu czterech lat. Kształcił się pod opieką i naukowym przewodnictwem Profesor Anny Sadurskiej, która wraz z zespołem młodych współpracowników zainicjowała badania nad historią polskiego miłośnictwa antyku. Tomasz Mikocki bardzo te badania rozwinął, a niejednokrotnie

nadawał im całkiem nowy wymiar. Antyk stanowił dlań bowiem symboliczny język integralności europejskiej i polskiej kultury. Przedmiotem Jego badań były również zagadnienia związane z ikonografią i rzeźbą rzymską, których szybko stał się wybitnym specjalistą, o europejskiej renomie.

Po studiach w Polsce doświadczenie zawodowe zdobywał zagranicą – we Francji, Szwajcarii, Stanach Zjednoczonych, Włoszech i Niemczech, jako beneficjent stypendiów naukowych przyznawanych przez najrozmaitsze instytucje. Kształcił się u boku najwybitniejszych przedstawicieli archeologii klasycznej, by przywołać nazwiska takich osób jak Hans Jücker, Filippo Coarelli, Jean-Pierre Darmond, Edmond Frézouls, czy Henning Wrede. Kontakty z badaczami niemieckimi, szwajcarskimi i włoskimi oraz wysoka merytoryczna ocena Jego naukowej działalności leżały u podstaw trwałej współpracy z Niemieckim Instytutem Archeologicznym, uniwersytetami: w Kolonii i Humboldta w Berlinie, a także z organizacją zrzeszającą badaczy zajmujących się publikowaniem antycznych sarkofagów, z siedzibą w Marburgu (*Die antiken Sarkophagreliefs*). W trakcie swojej krótkiej, ale bardzo intensywnej kariery naukowej napisał kilkadziesiąt publikacji naukowych (w tym kilka książek, również w językach obcych).

Był również archeologiem czynnym terenowo – uczestniczył w wykopaliskach w Bułgarii, na Cyprze, we Francji i w Szwajcarii, kierował (wraz z Thomasem Fischerem) wykopaliskami w Haus Bürgel w Niemczech. Prowadził samodzielnie badania na miejscu zniszczonej rezydencji rodu von Rose w Dylewie. Wreszcie – *last but not least* – był inicjatorem aktywności Polskiej Misji Archeologicznej w Ptolemais, w Libii, której pracami kierował od 2001 r. aż do swojej przedwczesnej śmierci. Mimo trudności w pozyskiwaniu środków finansowych, raz lub dwa razy do roku organizował kampanie wykopaliskowe. Zarówno sposób prowadzenia badań (z szerokim zastosowaniem niezwykle wówczas nowatorskich nieinwazyjnych metod prospekcji terenu), jak i szybko publikowane rezultaty (odkryta willa rzymska, dekorowana mozaikami i malowidłami) zasłużyły na natychmiastowe uznanie, tak ze strony innych zagranicznych misji archeologicznych, jak i władz libijskich.

Jako znakomity organizator dał się poznać zwłaszcza w okresie, kiedy był dyrektorem Instytutu Archeologii (1991–2002). Jego zasługi są znane wszystkim pracownikom. Doceniamy je na co dzień, wchodząc do historycznego budynku Szkoły Głównej, obecnej siedziby Instytutu Archeologii, o który walczył z determinacją i uporem od połowy lat dziewięćdziesiątych XX w. Był także architektem zmian w strukturze i programie nauczania Instytutu Archeologii, który w trudnych dla Polski czasach przełomu przekształcił się w jeden z największych, nie tylko w Polsce, ośrodków akademickich tej specjalności. W ciągu 11 lat – czyli tylu, ile sprawował funkcję dyrektora, otworzył Instytut Archeologii na nowe specjalności. Z jednej strony wyszedł daleko poza tradycyjny obszar zainteresowań (ograniczony wcześniej do Polski, świata śródziemnomorskiego i Bliskiego Wschodu), włączając weń kultury Ameryki Prekolumbijskiej i Azji Środkowej. Z drugiej zaś strony, rozumiejąc wagę badań interdyscyplinarnych w naukach humanistycznych i znaczenie ich różnorodności, poszerzył program studiów o antropologię i bioarcheologię, inwestował także w rozwój dyscyplin pokrewnych archeologii, jak papirologia, epigrafika, czy tradycja i recepcja antyku w kulturze polskiej i europejskiej. Znajomość systemów edukacji akademickiej, zdobyta dzięki własnym doświadczeniom w Europie, pozwoliła Mu na przeprowadzenie gruntownej reformy programu studiów. Doceniając znaczenie aktywności publikacyjnej, wznowił wydawanie czasopisma *Światowit* (którego był redaktorem), działalność wydawniczą Instytutu Archeologii poszerzył także o serię monograficznych suplementów oraz podręczników.

Od 1992 r. do swojej śmierci pełnił funkcję kierownika Zakładu Archeologii Klasycznej, w latach 1992–1996 współkierował (wraz z prof. Jerzym Axerem) Ośrodkiem Badań nad Tradycją Antyku (od 2012 r. przekształcony w Wydział UW *Artes Liberales*), w latach 2002–2003 był także kierownikiem Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków (dziś Narodowy Instytut Dziedzictwa).

Na koniec chciałabym podzielić się z Państwem swoimi osobistymi doświadczeniami kontaktu z Profesorem, który był moim nauczycielem i mentorem. Profesor był oddanym swojej pracy dydaktykiem. Jako człowiek niezwykle otwarty i bezpośredni łatwo nawiązywał kontakt ze studentami. Wybitnie inteligentny, dowcipny, bywał nieco dosadny w wytykaniu błędów, ale wymagając dużo od siebie, miał prawo

wymagać tyle samo również od innych. Tomek umiał bowiem stwarzać perspektywy i umożliwiał ich realizację. Rozmowy i dyskusje naukowe z Nim prowadzone zawsze stanowiły inspirację, a przede wszystkim zarażały pasją. Sam doskonale potrafił wcielać w życie zasadę: „mierz siły na zamiary, nie zamiar podług sił”, i uczył tego innych. Gdy dyskutował lub wyjaśniał jakiś problem, miał w zwyczaju kończyć swoją wypowiedź słowami „chyba, że się mylę”, ale raczej nigdy w to nie wierzył, co więcej – najczęściej rzeczywiście miał rację. Do końca swojego życia otaczał się młodymi ludźmi, dla których stanowił wzór badacza i naukowca. Wiedzą to ci, którzy byli przez niego angażowani w różne inicjatywy badawcze – zarówno wykopaliskowe, jak i przedsięwzięcia o bardziej teoretycznym charakterze.

Swym współpracownikom pozostawił realizację rozpoczętych projektów, w tym zwłaszcza dotyczące ostatniego swego dzieła – polskiej Ptolemis w libijskiej Cyrenajce. Nie zdążył opublikować książki, nad którą pracował w ciągu ostatnich lat – *Starożytna marmury i „antyczne ogrody”. Polskie poszukiwania europejskiej tożsamości narodowej*. Pozostawił jednak uczniów, którzy „zarażeni” głęboką wiarą w żywotność i wagę tradycji antycznej w budowaniu naszej, polskiej i europejskiej tożsamości, kontynuują badania nad kolekcjonerstwem sztuki antycznej, świadectwami podróżników i artystów, historią archeologii. Niestety, śmierć nie pozwoliła Mu także dokończyć monografii Adolfa Wildta, którego zespół rzeźb odkrył na miejscu zniszczonego pałacu w Dylewie.

„Na trawniku stała i debatowała grupa młodych ludzi i jeden niewysoki mężczyzna o siwych, krótko przyciętych włosach, energiczny, ubrany w dżinsy, koszulę i skórzaną kamizelkę, z którą – jak się później okazało – nie rozstawał się prawie nigdy [...] Przyjaciele nazywali go Miki, co było przeróbką jego nazwiska”.

W tym opisie (zaczepniętym z książki Sebastiana Miernickiego, *Pan Samochodzik i Bractwo Rycerskie*, 2007, której akcja toczy się m.in. podczas wykopalisk w Dylewie) łatwo można rozpoznać postać Tomka – zawsze aktywnego, otoczonego młodymi ludźmi, w których inwestował swój czas i swoją wiedzę, archeologa, menadżera, kozieniczana z urodzenia, Europejczyka z dokonań, nieprzeciętnego Człowieka o wyrazistej osobowości. Takim zostanie na zawsze w naszej pamięci.

Monika Rekowski